

I. Bakalářská práce

Eliška Pecháčková, Milosrdný Samaritán v díle českých umělců 1. poloviny 20. století

Vedoucí práce: Mgr. Marie Rakušanová, PhD.

Posudek vedoucího práce:

Rozhodnutí Elišky Pecháčkové věnovat se ve své bakalářské práci mapování uplatnění ikonografického tématu Milosrdného Samaritána v českém moderním umění lze považovat za velmi šťastné. Tímto svým zájmem vytvořila možnost zkoumat prostřednictvím ikonografického a ikonologického rozboru několika děl dosud zběžně zpracované oblasti tvorby pěti významných českých moderních umělců, jejichž dílo je již v převážné většině případů velmi dobře zpracováno a výkony předních českých historiků umění poskytovali pro podobně zaměřenou práci výborný informační a teoretický základ. S velkým napětím jsem očekávala, zda práce, jejíž vznik jsem bohužel neměla možnost sledovat z příliš velké blízkosti, možnosti, které téma poskytovalo, dobře využila.

Eliška Pecháčková vytvořila velmi dobrý výběr děl, ve kterých se téma Milosrdného Samaritána vyskytlo, a prostřednictvím jejichž rozboru bylo možné dokumentovat nejen subjektivní aktualizaci daného biblického námětu v díle jednotlivých umělců, ale v případě šťastného uchopení dané problematiky osvětlit také některé zajímavé aspekty českého umění první poloviny 20. století.

Přehledně byla zvolena také struktura práce. Autorka však mohla řazení jednotlivých autorů zdůvodnit – nejlépe zřejmě v úvodu. Emil Filla a Jan Zrzavý jsou předřazení před staršího Jana Preislera patrně proto, že jejich dílům s námětem Milosrdného Samaritána autorka přikládá větší význam a věnuje jim proto také větší prostor – nikde to však není zřetelně formulováno.

V úvodu jsou stručně nastíněny autorčiny záměry, které jsou pro danou práci adekvátní. Eliška Pecháčková zdůrazňuje, že více, než o formální, či stylovou analýzu zvolených děl jí půjde o jejich zasazení do kontextu tvorby daných umělců i do uměleckých a historických souvislostí doby. Ve vztahu k vlastnímu námětu hodlala autorka zvážit způsob a míru jeho aktualizace.

Zcela logicky působí také první kapitola, která se věnuje nejprve biblickým podobenstvím obecně a následně podobenství o Milosrdném Samaritánovi konkrétně. Autorka zde zmiňuje nejen strukturu a význam podobenství jako takového, ale také různé možné výklady podobenství o Milosrdném Samaritánovi. Vyhýbá se tak schematičnosti a spojuje dané téma s významy, které by mohly být zajímavé pro výklad děl českého moderního umění s daným námětem. Bohužel však již tato úvodní kapitola, jejíž logičnost a význam jsou nezpochybnitelné, má obrovský nedostatek, který je příznačný pro práci Elišky Pecháčkové jako celek. Autorka naprosto neadekvátně pracuje s prameny a se zdroji informací, které jsou pro text stěžejní. Neuvádí základní slovníkovou literaturu ke křesťanské ikonografii, se kterou musela nepochybně pracovat. Zmiňuje se o teologiích a vykladačích starozákonních i novozákonních podobenství, ale neuvádí odkaz na jejich texty. Kapitola pak působí dojmem, že se jedná o proud Pecháčkové myšlenek a poznatků již natolik osvojených, že není třeba uvádět původní zdroj. Tak tomu ale nepochybně není a v bakalářské práci ani nesmí být.

Následující kapitoly jsou věnovány jednotlivým autorům, v jejichž tvorbě se téma Milosrdného Samaritána vyskytlo a jsou dále členěny do podkapitol, z nichž některé ovšem postrádají pro práci s daným tématem smysl. U všech autorů se setkáváme s kapitolou nazvanou Východiska a dějinný kontext. Jedná se v podstatě o jakási rozšířená životopisná hesla, která mohla být pro potřeby této práce zestručněna do několika vět, prezentujících informace, které by měly pro dané téma význam. Navíc také tyto informačně hutné texty nejsou doplněny poznámkami, které by odkazovaly na zdroj, při tom čtenář může identifikovat doslovně přepsané celé dlouhé pasáže z textů Karla Srpa (SRP Karel – ORLÍKOVÁ Jana, Jan Zrzavý, Praha 2003), Petra Wittlicha (WITTLICH Petr, Jan Preisler – kresby, Praha 1988) a Nadi Řehákové (ŘEHÁKOVÁ Naďa, Karel Špillar, Praha 2001), odkazy na tyto publikace jsou uváděny však pouze u doslovných citací, což není dostatečné.

Je přirozené, že se takovému množství textu nemohly vyhnout faktické chyby a překlepy. Šalda tak je autorkou v rámci dělení generací přiřazen k Fillovi, Kubištovi a dalším, i když patřil k umělcům a teoretikům „90. let“ (s. 12), z Antonína Matějčka se stává A. Matějíček (s. 17), Delacroix má ve jménu s místo x. (s. 24), z německého Worpsswede je Warpswede (s. 28) a v rámci kapitoly o kritice

Fillova Milosrdného Samaritána je ztotožněna aféra s „Boronalihou oslí malbou“, vystavenou u Topiče a zapříčiňující napadení Kubišty malířem Ullmannem s reakcí na Fillova Milosrdného Samaritána, na kterém se oslík pravda také vyskytuje. Podobných nepřesností je v přespříliš obsáhlém textu ještě celá řada. Tato hutnost je ale na škodu také vlastnímu zpracování nanejvýš zajímavého tématu, které se dostává do pozadí a je zahlceno množstvím nepůvodních a zbytečných informací. Pokud budeme tolerovat víceméně zbytečné životopisné kapitoly, musíme jako naprosto nefunkční označit ty části textu, které se například v případě Emila Filly obsáhle věnují jeho vztahu k výtvarné teorii a k filozofii (s. 15-22). Jedná se o zcela nepůvodní části práce, u kterých jsou odkazy na prameny a zdroje uváděny opět velmi sporadicky. Důvod, proč jsou tyto aspekty Fillovy tvorby právě v této práci natolik zdůrazněny, navíc není nikde osvětlen a prostým čtením takto strukturované práce na to sami nepřijdeme. Pokud autorka aspirovala na povýšení čistě ikonografické metody na ikonologickou, tato její snaha nebyla rozhodně naplněna a způsob, jakým tak chtěla učinit spíše naznačuje nepochopení obou způsobů interpretace.

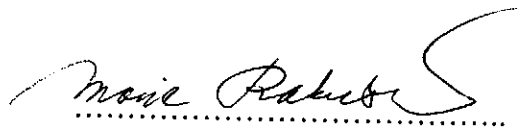
Část práce, věnovaná Janu Zrzavému prozrazuje další závažný nedostatek v práci s prameny. U žádného z původních zdrojů neuvádí autorka přesnou paginaci – vždy je v poznámce rozsah celého článku, či textu. Je to z toho důvodu, že autorka pracovala nepochybně s antologií Zrzavého textů, sestavenou Karlem Srpem (je uváděna ostatně v použité literatuře a také v některých poznámkách). V tom případě se tato informace se zkratkou cit. podle měla objevit v každém takovém odkazu i s udáním konkrétní strany. V některých případech se setkáváme naopak pouze se stručným odkazem na antologii, aniž by byl zmíněn autor a název původního citovaného textu (s. 36).

V případě Preislerova Samaritána není uvedena zmínka o dalších obrazových verzích tohoto díla, což je zaviněno patrně tím, že autorka opomenula klíčovou „Preislerovskou“ publikaci, která prezentuje nejrecentnější bádání o tomto umělci (autoři: Petr Wittlich, Lenka Bydžovská a Karel Srp), a ve které jsou všechny tyto obrazy prezentovány.

Tyto víceméně formální výhrady tak kalí dojem i z těch pasáží textu, ve kterých autorka dokazuje, že si během vskutku velmi důkladného studia velkého množství odborné (i cizojazyčné) literatury některé poznatky osvojila natolik, že je invenčně zakomponovává do vlastních úvah a dochází k zajímavým a původním závěrům. Za velmi vhodné například považují autorčino zhodnocení badatelských výsledků, ke kterým dospěla německá odborná literatura v případě jiného biblického námětu, Svateho Šebestiána, ve vztahu k tématu vlastní bakalářské práce. Nešťastné je snad pouze poněkud nesourodé zakomponování tohoto srovnání do závěru práce, ve kterém měl být mnohem větší prostor věnován vyhodnocení a shrnutí poznatků o uplatnění motivu Milosrdného Samaritána v českém moderním umění.

Jak napovídá překlep v závěru, psaném již zřejmě ve velkém spěchu, téma zpracovávala Eliška Pecháčková původně již v seminární práci (s. 49). Nedostatky, které snižovaly již kvalitu této seminární práce, především způsob práce s prameny a zdroji a jejich uvádění v poznámkách, však nebyly bohužel odstraněny. Toho je třeba litovat o to více, že podobné zásadní chyby šlo předejít velmi snadno – v případě, že by text bakalářské práce, nebo jen jejích částí, byl průběžně předmětem konzultací mezi autorkou a vedoucí práce, nebo třeba také konzultantkou. Za podobných okolností mohla vzniknout práce, zasluhující si výborné ohodnocení. Předloženou práci je rozhodně vhodné doporučit k obhajobě, avšak při jejím hodnocení je třeba vzít v úvahu všechny vážné výhrady. Práci tedy takto doporučuji k obhájení.

V Praze dne 9. 8. 2007

.....
podpis vedoucího bakalářské práce